

Dominik Lubiński

Ład moralny w świecie mediów w nauczaniu Benedykta XV

Łódzkie Studia Teologiczne 20, 225-234

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. DOMINIK LUBIŃSKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Warszawa

ŁAD MORALNY W ŚWIECIE MEDIÓW W NAUCZANIU BENEDYKTA XVI

1. WSTĘP

Świat mediów należy do szeroko rozumianej kultury współczesnej. Globalizacja poszerzyła możliwości wzajemnego komunikowania się, przekazu informacji. Środki społecznego przekazu nie są już tylko swoistymi technikami i narzędziami porozumiewania się, ale stanowią najskuteczniejszą formę przekazu informacji o świecie i człowieku tworząc kulturę masową. Kościół dostrzega konieczność ich wykorzystania w dziele przekazu Ewangelii, promocji kultury oraz dowartościowania ich w wypełnianiu misji, wynikającą z wybranej drogi życia. Niezwykle inspirującą rolę odgrywa w tej materii nauczanie papieża Benedykta XVI. Zarówno w dziedzinie wychowawczej, kulturalnej oraz politycznej – prasa, radio, telewizja, internet – urosły bowiem do rangi najbardziej wpływowych środków władzy, które kształtują świadomość ludzi na dany temat. Świat środków przekazu jest dla wielu pierwszym i głównym przewodnikiem w zachowaniach, a dzięki konwergencji mediów i współpracy między sobą kreuje się indywidualne odniesienia do podejmowanych spraw, prezentując szerokie *spectrum* życiowych ofert. W tym kontekście nasuwa się pytanie: jak powinien wyglądać porządek moralny w świecie mediów w nauczaniu Benedykta XVI?

Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, zostaną omówione następujące kwestie:

- środki społecznego komunikowania darem Boga;
- etos dziennikarski;
- znaczenie wartości moralnych w procesie przetwarzania informacji;
- kształtowanie postaw społeczno-moralnych.

2. ŚRODKI SPOŁECZNEGO KOMUNIKOWANIA DAREM BOGA

Benedykt XVI podkreśla, że media są kolejnym ważnym aeropagiem kultury, a nawet „dziedzińcem pogan”¹. Papież odnosi się do mediów pozytywnie, ale krytycznie, widząc w nich wielką szansę rozwoju kultury godnej człowieka oraz narzędzie ewangelizacji, które wpisują się w nową kulturę, jak również globalny system komunikacji. Te wytwory ludzkiego geniuszu są darami Boga, znakami czasu oraz środkami komunikacji, które mają wpływ na tworzenie nowej kultury i wpisują się w historię ludzkiej komunikacji, od wieży Babel, symbolu przerwania komunikacji, do Pięćdziesiątnicy, przywróconej nowej komunikacji, dzięki łasce Ducha Świętego zesłanego przez Syna (por. Rdz 11, 4–8; Dz 2, 5–11; Mt 28, 19–20). Wzorem przekazu społecznego jest relacja między Bogiem-Ojcem, Synem-Jezusem i każdym człowiekiem. Dlatego Bóg najpełniej przemówił do ludzkości poprzez swojego Syna, przekazując mu orędzie miłości (por. Hbr 1, 2). Papież podkreśla ten fakt, gdy pisze: *W Chrystusie bowiem Bóg objawił się nam jako Logos, który przemawia i domaga się od nas odpowiedzi, nawiązując relację, która stanowi fundament naszej tożsamości i godności istot ludzkich, kochanych jako dzieci jednego Ojca*². Jezus jest doskonałym wzorcem komunikacji we wszelkich wymiarach poprzez utożsamienie się podmiotu przekazu z odbiorcami. Stąd też media są dobrem, a każde dobro pochodzi od Boga. Nie można dzisiaj zaprzeczyć, że media mają ogromne znaczenie w historii dziejów ludzkości poprzez ułatwianie i wzbogacanie przekazu informacji między ludźmi. Ponadto przewyciężają izolację między nimi oraz niwelują poczucie samotności.

3. ETOS DZIENNIKARSKI

Antropologia mediów, ze względu na prawdę o człowieku, sugeruje wzięcie odpowiedzialności twórców i odbiorców mediów, nie za niemożność obiektywizmu w prezentowaniu i odbiorze informacji, ale za kształtowanie poczucia zgodności przekazywanych treści z rzeczywistością, wieloaspektowość źródeł przekazu i rzetelność według prawego sumienia. Według Papieża kluczowym problemem w pedagogii do krytycznej analizy mediów odgrywa uświadomienie sobie

¹ „Dziedziniec pogan” to inicjatywa Benedykta XVI stworzenia przestrzeni dialogu i spotkania kultury laickiej z wartościami ewangelicznymi. Sam o tym pisze w następujących słowach: *Uważam, że Kościół powinien równie ż dzisiaj otworzyć swego rodzaju „dziedziniec pogan”, gdzie będą mogli w jakiś sposób zbliżyć się do Boga ludzie, którzy Go nie znają, zanim znajdą drogę do Jego tajemnicy, której służy życie wewnętrzne Kościoła*. Zob. Benedykt XVI, *Jesteśmy przyjaciółmi tych, którzy znają Boga, i tych, którzy Go jeszcze nie znają*, Przemówienie do Kurii Rzymskiej, Rzym, 21 XII 2009, OsRomPol 31 (2010) nr 2, s. 41.

² Benedykt XVI, *Nowe i kreatywne języki, pozwalające prowadzić dialog ze wszystkimi*, Przemówienie do uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady Kultury, Rzym, 13 XI 2010, OsRomPol 32 (2011) nr 1, s. 27.

powinności etycznej oraz porządku moralnego wszystkich odpowiedzialnych za kształtowanie opinii oraz przekaz informacji, a także odbiorców. Benedykt XVI pisze o tym, gdy stwierdza: *Kiedy przekaz zostaje oderwany od zasad etycznych i wymyka się kontroli społecznej, przestają się dla niego liczyć centralne miejsce i nienaruszalna godność człowieka, a z tym łączy się niebezpieczeństwo, że będzie wywierać negatywny wpływ na jego sumienie, na jego wybory, a w ostatecznym rozrachunku warunkować wolność i samo życie osób*³. Chodzi zatem o formację sumienia zarówno do recepcji rzeczywistości medialnej, właściwy jej użytek dla dobra wspólnego zgodnego ze standardami rzetelności i obiektywizmem.

Media powinny zatem być wolne od *lobbingu* politycznego i biznesowego, a jedynym kryterium ich istnienia winien pozostawać przekaz prawdziwych informacji i relacji, bez selektywności wyznaczonej przez wpływowe gremia oraz ośrodki decydentów. Często ekspansja interesów komercyjnych bogatych grup polityczno-gospodarczych sprawia, że publiczne, a tym bardziej prywatne środki przekazu, realizują politykę przekazu informacji według decyzji władzy tych mediów, uniformizując myślenie, mówienie i zachowanie człowieka, nie zważając na wymogi przekazu obiektywnej prawdy. To prowadzi do zaniku samodzielności myślenia, utrudnia podejmowanie samodzielnych, świadomych i odpowiedzialnych decyzji. Często tendencyjne dystrybuowanie informacji przez wpływowe media powiększa dysproporcję na rynku medialnym, nie wyrównuje szans do korzystania z niej oraz ogranicza prawo do równego dostępu wielu innym podmiotom. Ponadto media jako środki społeczne nie mogą stanowić monopolu na przedstawianie jedynie słusznej „wizji człowieka” posługującej się często ideologią własnego interesu.

Zdaniem Papieża, to brak bojaźni Pana i pokory wobec prawdy sprawia, że twórcy mediów dokonują manipulacji prawdą, a w ten sposób służą ideologii pozorów na użytek zysku, a nie w charakterze służebnym prawdzie (por. Syr 1, 14). W wyniku pojmowania świata jako globalnej informacyjnej wioski dokonuje się przepływ wytworów mediów z jednego kręgu kulturowego do innego, form sztuki oraz wartości uosabianych z nimi. Benedykt XVI stwierdza: *Media są jak gdyby wielkim «okrągłym stołem», sprzyjającym dialogowi, istnieją w nich jednak pewne tendencje tworzące swoistą monokulturę, która tłumi zdolności twórcze, sphyca idee bardziej subtelne i złożone, nie docenia specyfiki odmiennych kultur oraz szczególnego charakteru wiary religijnej*⁴. Wpływ komercjalizacji i pragnienie zysku generuje nacisk i wpływ na treść społecznej formy przekazu i dlatego np. reklama zamiast służyć jakości przekazywanej treści czy produktowi służy zaspo-

³ Benedykt XVI, *Szukanie prawdy, by się nią dzielić*, Rzym, 24 I 2008, OsRomPol 29 (2008) nr 3, s. 9. Por. KKK 2493–2495; *Dekret o środkach społecznego przekazywania myśli „Inter mirifica” Soboru Watykańskiego II*, nr 4 (dalej skrót IM).

⁴ Benedykt XVI, *Środki przekazu: sieć komunikacji, jedności i współpracy*, Rzym, 24 I 2006, OsRomPol 27 (2006) nr 4, s. 5. Por. także: DCS 30; J. Ratzinger, *Prawda w teologii*, tł. M. Mijalska, Kraków 2001, s. 87; *Patrzeć na Chrystusa*, tł. J. Merecki, Kraków 2005, s. 79.

kajaniu bądź to sztucznych rozbudzonych potrzeb odbiorców, bądź umacnianiu kultury konsumpcyjnej, w myśl której postęp i rozwój człowieka jest uzależniony od gromadzenia dóbr, ich konsumowania i kolekcji przyjemnych wrażeń. Dlatego zarówno równy dostęp do mediów, jak również właściwe zarządzanie nimi dla całej ludzkości stają się priorytetem w świecie medialnym⁵.

Troska Kościoła o świat mediów wyraża się w akcentowaniu w swoim nauczaniu, by w sposób merytoryczny i profesjonalny nie tylko wykonywać swoją pracę – społeczną specyfikę mediów, ich siłę i oddziaływanie – ale zadbać o duchową formację twórców oraz odbiorców tych środków społecznego komunikowania. Stąd słuszne staje się zdanie Benedykta XVI: *Ważnym zadaniem pasterzy Kościoła, obok troski o fachowe przygotowanie pracowników mass mediów, jest przede wszystkim ich formacja duchowa, ludzka i etyczna*⁶. Kościół dysponuje Bożym doświadczeniem i mądrością oraz pozwala wybrać to, co pożyteczne dla integralnie rozumianego człowieczeństwa, a jego nauka może stać się asumptem do krytycznej analizy mediów, w imię prawdy o człowieku, jego powołaniu i prawdziwej kulturze.

4. ZNACZENIE WARTOŚCI MORALNYCH W PROCESIE PRZETWARZANIA INFORMACJI

Należy podkreślić, że media stwarzają ponadto możliwość zdobywania informacji, mogą edukować i uczyć przekazu interaktywnego, choć oczywiście nie zastąpią kontaktu interpersonalnego. Ostateczną wartość każdego przekazu stanowi jego prawdziwość i dobro. Media, jeśli są dobrze wykorzystane, oddają nieocenioną przysługę kulturze życia promującej wartości szacunku i miłości. Celem i ich zadaniem jest służba człowiekowi, wspólnocie, w jakiej się znajduje i prawdzie o nim, obronie godności przed instrumentalizacją własnych partykularnych korzyści. Benedykt XVI podkreśla: *Mogą one (media) natomiast i powinny przyczyniać się do rozpowszechniania prawdy o człowieku, broniąc jej przed tymi, którzy próbują ją negocjować bądź niszczyć. Można nawet powiedzieć, że poszukiwanie i ukazywanie prawdy o człowieku stanowią najwyższe powołanie społecznego przekazu*⁷.

⁵ Zob. Benedykt XVI, *Szukanie prawdy...*, s. 9.

⁶ Benedykt XVI, *Misja Kościoła w dziedzinie wychowania*, Przemówienie do I grupy biskupów, Rzym, 26 XI 2005, OsRomPol 27 (2006) nr 2, s. 30. O potrzebie formacji duchowej ludzi mediów, por. także KKK 2492.

⁷ Benedykt XVI, *Szukanie prawdy...*, s. 9. Por. tenże, *Odpowiedzialność za wychowanie dzieci i młodzieży*, Przemówienie do uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej rady ds. Środków Społecznego Przekazu, Rzym, 9 III 2007, OsRomPol 28 (2007) nr 6, s. 27; *Dzięki wam wielu ludzi czuje się bliżej Boga i Kościoła*, Przemówienie z okazji 25-lecia Watykańskiego Ośrodka Telewizyjnego, Rzym, 18 XII 2008, OsRomPol 30 (2009) nr 2, s. 16; *Nowe technologie, nowe relacje*.

Miarą etyczną należy objąć nie tylko samą treść komunikatu, ale sam proces przekazu, to znaczy, w jaki sposób dokonuje się komunikacja, by uniknąć sytuacji przekazu „taniej sensacji” bądź pozoru rzeczywistości. W tym kontekście troski o etykę technologii przekazu informacji uwagę zwraca nauczanie Benedykta XVI, który pisze o personalistycznym i teologicznym źródle przekazu, który jest czynnikiem wspólnototwórczym: *W przekazie (także dzięki środkom masowego przekazu) osoba się ujawnia, powstają autentyczne stosunki i wspólnota, ludzkie stwórzeńia mogą dojrzewać do wiedzy mądrości i miłości. Jednakże przekaz nie jest po prostu wytworem czystego przypadku bądź naszych ludzkich zdolności: w świetle biblijnego przesłania odzwierciedla on nasz udział w stwórczej, komunikatywnej i jednoczącej trynitarnej Miłości, którą jest Ojciec, Syn i Duch Święty*⁸.

Przykładem zagrożenia płynącego z nieumiejętnej lub tendencyjnej „obróbki” informacji w mediach jest niejednokrotnie prezentowana w nich specyficzna wizja Kościoła. Często sprzecznym opiniom na temat wiary i Kościoła oraz procesowi ekstrapolacji negatywnych przypadków, np. w życiu duchownych, przypisuje się wartość normatywną i rozpowszechnia się przekonanie, że nauczanie Kościoła i *mores* jego członków są ze sobą w zupełności sprzeczne. Ponadto sugeruje się, że Kościół powinien wypowiadać się tylko na temat tych problemów, które opinia publiczna uważa za ważne i stosowne, w takim duchu, jakim jej odpowiada.

Dla Papieża duch tolerancji w mediach poglądów i opinii nie oznacza zrezygnowania z obowiązujących norm moralnych, w szczególności przekazu prawdziwej informacji zgodnej z rzeczywistością. W wyniku traktowania polityki jako „świeckiej religii” dominuje przekonanie, często lansowane w liberalnych mediach, że chrześcijaństwo nade wszystko w swej zorganizowanej, instytucjonalnej formie, czyli Kościół, jest zagrożeniem pluralizmu i demokracji, a głos Magisterium w żaden sposób nie przystaje do kulturowo przyjętych trendów i opinii. Nie dziwi fakt, że wiara chrześcijańska jest rugowana z życia publicznego w świecie mediów, które tak pojmują chrześcijaństwo, oskarżają go o wsteczność i brak postępu. Kościół według nich w debacie publicznej pokazuje się jako ten, który stawia na inercję, to znaczy przypomina o zakazach Boga i wyraża nadzieje, że Bóg nie pozwoli mu zniknąć oraz utwierdza własne pozycje polityczne. Papież przeciwstawiał się tym niebezpiecznym tendencjom jeszcze jako J. Ratzinger, kiedy pisał: *Gdy chcemy to wszystko (przekaz wiary Kościoła) uczynić maksymal-*

Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni, Rzym, 24 I 2009, OsRomPol 30 (2009) nr 3, s. 6.

⁸ Benedykt XVI, *Podsycacie zamięłowanie do prawdy*, Przemówienie do uczestników kongresu wydziału medialnych uczelni katolickich, Rzym, 23 V 2008, OsRomPol 29 (2008) nr 7–8, s. 10. O pozytywnej wartości mediów por. także: CV 73; J. Ratzinger, *Patrzeć na Chrystusa...*, s. 78; KKK 2493, 2495; Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium Katolickiej Nauki Społecznej*, Kielce 2005, s. 271.

nie dostępny dla opinii publicznej, dochodzi, by tak rzec, do wykrzywienia proporcji. Musimy się zastanowić, jak utrzymać właściwe proporcje między wewnątrzkościelnym głoszeniem treści naszej wspólnej wiary a zwracaniem się do świata, które jest skazane tylko na cząstkowy odbiór⁹.

Kościół dąży do dialogu i współpracy z mediami i sam poddaje się ich ocenie, szukając dobra człowieka w perspektywie transcendentnej. Ludzie mediów na podstawie uświadomionej sobie godności i odpowiedzialności jako uczestnicy wydarzeń, o których informują, nie tylko mają rzetelnie informować, ale są zobowiązani do zachowania etyki dziennikarskiej. Muszą pamiętać, że ich przekaz staje się soczewką globalnej recepcji danego wydarzenia, wpływa na losy i bieg historii. Kościół pomaga natomiast w rozświetlaniu trudnych spraw ludzkiej egzystencji i promuje szlachetne dobro, które daje światło i nadzieję. W aspekcie rozwoju cyfrowej rzeczywistości Papież pisze: *Głoszenie Ewangelii za pośrednictwem nowych środków przekazu oznacza nie tylko wprowadzanie treści wyraźnie religijnych na forum różnych mediów, ale także konsekwentne dawanie świadectwa, we własnym profilu cyfrowym i przez sposób komunikowania, o wyborach, preferencjach, opiniach, które są głęboko spójne z Ewangelią, nawet wtedy kiedy nie mówi się o niej w sposób wyraźny*¹⁰. Kryterium nowinkarstwa, zadowalające niezdrową ciekawość odbiorców oraz brak szacunku dla praw człowieka do ochrony życia prywatnego, powinno być obce pracy dziennikarzy. Strategie przekazu informacji do rzeszy ludzi, uczestnicząc w globalnej kulturze, także rozrywki, publicystyce, twórczości artystycznej, wychowaniu, winny opierać się na wrażliwości, zaufaniu i solidarności, które budują prawdziwy ład społeczno-moralny i postępowanie w dziedzinie sprawiedliwości.

5. KSZTAŁTOWANIE POSTAW SPOŁECZNO-MORALNYCH

Według Papieża świat środków przekazu uczynił ziemię „mniejszą”, to znaczy pokonał czas, przestrzeń oraz umożliwił kontakt z innymi kulturami, tworząc globalną światową wioskę. Media odgrywają potężną rolę w promocji kultury praw człowieka, ponieważ kształtują postawy i wrażliwość opinii publicznej. Jako potężna i wszechobecna siła mają wpływ także na tworzenie i przekazywanie kultury. Benedykt XVI zaznacza: *Nie można bagatelizować wielkiego wpływu, jaki wywierają na ludzki umysł nowe słownictwo oraz obrazy upowszechniane z*

⁹ J. Ratzinger, *Sól ziemi. Chrześcijaństwo i Kościół Katolicki na przełomie tysiącleci*, Z kardynałem Josephem Ratzingerem (Benedyktem XVI) rozmawia Peter Seewald, tł. G. Sowiński, Kraków 2005, s. 148. Por. także OA 41.

¹⁰ Benedykt XVI, *Nowe technologie komunikacyjne i głoszenie Ewangelii*, na 45. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Rzym, 24 I 2011, OsRomPol 32 (2011) nr 3, s. 9.

wielką łatwością w społeczeństwie zwłaszcza przez media elektroniczne¹¹. Rozwój społeczeństwa informatycznego stał się prawdziwą rewolucją kulturową, która służy społeczeństwu poprzez poznawanie faktów, przekaz informacji, rozwój dialogu i demokracji oraz może budzić sumienia, przekazując pozytywne wartości: wolności, sprawiedliwości, solidarności i pokoju. Środki przekazu mają niepodważalną wartość i mogą oddać przysługę kulturze życia i rozwoju. Pisze o tym Papież: *Media mogą skutecznie pomagać w pogłębianiu jedności rodziny ludzkiej oraz etosu społeczeństw, gdy stają się narzędziami promocji powszechnego udziału we wspólnym poszukiwaniu tego, co słuszne*¹². Należy jednak pamiętać, że mogą się stać także zagrożeniem ładu społecznego, gdy dopuszczają się łamania praw człowieka za pomocą przemocy propagandowej. Media niewątpliwie wpisały się w kulturę masową i zrodziły nowe sposoby myślenia, odczuwania, spędzania wolnego czasu. Ale nieumiejętne ich wykorzystanie może przyczynić się do manipulacji sumień, a w ten sposób obrócić się przeciwko zamierzeniom Stwórcy¹³.

Benedykt XVI zdaje sobie sprawę z istnienia „religii medialnej”, która coraz bardziej chce zaspokajać, w specyficzny sposób, psychologiczne i transcendentne potrzeby człowieka. Media aspirują bowiem do rangi najbardziej wpływowej instancji wychowawczej i ośrodka szeroko rozumianej władzy. Dochodzi do tego, że w wyniku manipulacji przekaz medialny przyczynia się do dezorientacji wielu ludzi, którzy w sposób krytyczny, racjonalny nie potrafią odróżnić tego, co jest faktem, a co subiektywną opinią komentatora. Ponadto w wyniku tabloidyzacji obecnej kultury, kolekcjonowaniu wrażeń współczesnego człowieka, media zamiast informować, dostarczają uczuć związanych z wzruszeniem, zabawą bądź „tanią sensacją”. Benedykt XVI zauważa: *Można zaobserwować na przykład, że w przypadku pewnych wydarzeń media są wykorzystywane nie po to, by we właściwy sposób informować, lecz by „kreować”*¹⁴.

Ponadto, media w ten sposób mogą kreować nierealne, niemożliwe do zaspokojenia potrzeby u odbiorców, co skutkuje nieroztropnym niezadowoleniem np. z warunków bytowych oraz uczuciami niepokoju, niedosytu nigdy nie zaspokajanego. Papież konstatuje: *dopiero wtedy media mogą stanowić ważną pomoc do pogłębienia komunii rodziny ludzkiej oraz etosu społeczeństw, gdy stają się na-*

¹¹ Benedykt XVI, *Środki przekazu...*, s. 5. Zob. tenże, *Odpowiedzialność za wychowanie dzieci...*, s. 27. O wpływie mediów na upadek dyktatur i sprzeciwie wobec złego *status quo* w państwach. Por. J. Ratzinger: *Sól ziemi...*, s. 109; *Czas przemian w Europie. Miejsce Kościoła i świata*, tł. M. Mijalska, Kraków 2005, s. 84. Rolę mediów podkreślają także dokumenty Kościoła: KPK 747, 822; IM 1.

¹² CV 73.

¹³ Zob. Benedykt XVI, *Szukanie prawdy...*, s. 9; Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium Katolickiej Nauki Społecznej...*, s. 367. O niebezpieczeństwie bezkrytycznego podejścia do mediów, zob. NMI 55.

¹⁴ Benedykt XVI, *Szukanie prawdy...*, s. 9. Zob. tenże, *Podsycajcie zamilowanie do prawdy...*, s. 9. O zadaniach mediów, zob.: KKK 2496, 2499; Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Etyka w środkach społecznego przekazu*, Rzym, 4 VI 2000, OsRomPol 22 (2001) nr 4, s. 48.

*rzędziami promocji powszechnego uczestnictwa we wspólnym poszukiwaniu tego, co jest słuszne*¹⁵.

Prezentacja wiadomości ma swoje społeczne zadanie, zbliżania i jednoczenia ludzi do siebie, a dzięki wzajemnemu zrozumieniu powinna budować ład społeczno-moralny w państwie. Ten przekaz ma coś w sobie ze stwórczego działania Boga. Bóg przekazuje iskrę swojej mocy człowiekowi, by ten, mając świadomość źródła tych twórczych natchnień, mógł go zrozumieć oraz cel tego daru, który otrzymał dla wspólnoty ludzkiej. Te doświadczenia i nauka mogą być katalizatorem dla dominującej kultury informacji, która stała się nagromadzeniem materiału oraz kolekcją faktów według subiektywnie dobranych kryteriów, a nie obiektywnej wiadomości¹⁶.

Należy podkreślić, że chrześcijanie nie mogą ignorować rzeczywistości mediów, choć powinni patrzeć na nie z nadzieją i wykorzystywać je w promocji Ewangelii Jezusa. Jest to zachęta skierowana nie tylko do Kościoła hierarchicznego, ale wszystkich ludzi dobrej woli. Obecność Kościoła w mediach jest stałym aspektem inkulturacji oraz realizacją nakazu głoszenia Ewangelii, a nie zewnętrznym dodatkiem do jego funkcjonowania (por. Mt 10, 7; 1 Kor 9, 16)¹⁷. Wychowanie do krytycznej recepcji mediów winno stanowić stały element duszpasterskiej troski Kościoła oraz być realizacją wymogu strzeżenia wolności i rzetelnej informacji¹⁸. *Potrzebni są prawdziwi świadkowie Jezusa Chrystusa, przede wszystkim w środowiskach ludzkich, gdzie milczenie wiary jest głębsze: wśród polityków, intelektualistów, pracowników środków przekazu, którzy wyznają i promują kulturę monolityczną, lekceważąc religijny i kon-*

¹⁵ CV 73. O niebezpiecznym wpływie gospodarczych i politycznych ośrodków decyzyjnych por. T. Ślipko, *Ekologia*, w: *Słownik społeczny*, red. B. Szlachta, Kraków 2004, s. 173.

¹⁶ Benedykt XVI: *Szerzyć Ewangelię i kształtować sumienia*, Przemówienie do członków i współpracowników Towarzystwa św. Pawła, Rzym, 1 X 2005, OsRomPol 26 (2005) nr 11–12, s. 30; *Nowe technologie mogą pomagać w krzewieniu poszanowania godności i wartości osoby ludzkiej*, Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu, Rzym, 29 X 2009, OsRomPol 31 (2010) nr 2, s. 24. Por. także Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Etyka w środkach społecznego przekazu...*, s. 49.

¹⁷ Por. KPK 747; 822.

¹⁸ Zob. Benedykt XVI: *Apostolstwo przez środki społecznego przekazu*, Przemówienie do pracowników katolickiego dziennika „Avenire”, telewizji Sat2000, radia inBlu i agencji Sir, Rzym, 2 VI 2006, OsRomPol 27 (2006) nr 9–10, s. 39; *Jesteśmy uczniami i misjonarzami Chrystusa, aby nasze narody miały w Nim życie*, Sesja inauguracyjna V Konferencji Ogólnej Episkopatu Ameryki Łacińskiej i Karaibów, Aparecida, 13 V 2007, OsRomPol 28 (2007) nr 9, s. 39; „*Tak*” dla życia, „*tak*” dla miłości i „*tak*” dla pragnień obecnych w sercu nas wszystkich, Spotkanie z biskupami, Waszyngton, 16 IV 2008, OsRomPol 29 (2008) nr 5, s. 42; *Nowe technologie mogą pomagać...*, s. 25. Należy także zaznaczyć pozytywne, ale krytyczne podejście J. Ratzingera do mediów. Pisze: *Zjawiska, jakim są mass media, nie można oceniać ani po prostu negatywnie, ani po prostu pozytywnie właśnie w tej sprzeczności są one znakiem naszego czasu rozstrzygającym o jego losie, którego siła będzie oddziaływać w najróżniejszych kierunkach, tenże, Czas przemian w Europie...*, s. 85.

*templacyjny wymiar życia*¹⁹. Ma to się odbywać poprzez formowanie krytycznego sumienia odróżniającego rzetelną informację od hegemoni ideologii, hedonizmu, które przyciągają umysły i je sobie podporządkowują. Chodzi także o dogłębne poznanie funkcjonowania mediów masowych, ich celów, wewnętrznej struktury i rodzajów działania. Benedykt XVI uwrażliwia w tej kwestii: *Konieczne jest coraz lepsze zrozumienie perspektyw i odpowiedzialności wynikającej z ich rozwoju i wiążącej się z wpływem, jaki niewątpliwie wywierają na sumienia i mentalność poszczególnych ludzi, jak również na kształtowanie opinii publicznej*²⁰.

6. ZAKOŃCZENIE

Podsumowując, zdaniem Papieża, media tworzą kulturę masową, dlatego powinny mieć bardziej wpływ na jednoczenie ludzi i formację do kultury bycia, niż manipulować przekazem. Dzięki temu postawa życzliwości i uznania dla ludzi pracujących na tym areopagu kultury staje się punktem wyjścia dialogu i ludzkiego rozwoju w służbie prawdy i możliwości nowej ewangelizacji. Zarówno równomierny dostęp do środków przekazu, nieuzależniony od władzy politycznej, pozycji społecznej i bogactwa, jak również wpływ na treści w nich przekazywane (wierność prawdzie) powinien stać się priorytetem tych, którzy kształtują politykę medialną każdego państwa w duchu sprawiedliwości i solidarności.

Rzeczywistość społeczna, w której człowiek egzystuje, zmienia się nieustannie, ponieważ z jednej strony człowiek wzrasta w swojej świadomości siebie oraz otaczającego świata, a z drugiej ewolucja nauki, techniki i świata mediów wymaga od niego bystrości umysłu i wspaniałomyślności w osiągnięciu dobra indywidualnego i społecznego. Należy zauważyć, że ład moralny w przestrzeni medialnej sprzyja budowie kultury życia. Wynika to z faktu, że działalność i twórczość człowieka wymyka się z kategorii, które w sposób ścisły i definitywny opisałyby całe jego zaangażowanie w życiu społecznym. To bowiem osoby decydują o jakości życia społecznego i jego strukturach, które mają charakter służebny, dlatego urzeczywistnienie ładu moralnego w obszarze środków społecznego komunikowania zależy od odpowiedzialnych wyborów jednostek na podstawie wskazań prawego sumienia. Dlatego powiązanie porządku moralnego z etosem człowieka i dziennikarską kompetencją zawodową ma sprzyjać realizacji powołania człowieka do osiągnięcia szczęścia w aspekcie doczesnym, a dla wierzących w wiecznym.

¹⁹ Benedykt XVI, Benedykt XVI, *Pasterze są odpowiedzialni za otwarcie Kościoła na działanie Ducha Świętego*, Spotkanie z biskupami Portugalii, Fatima, 13 V 2010, OsRomPol 31 (2010) nr 7, s. 25.

²⁰ Benedykt XVI, *Dziękuję za ważną służbę dla dobra społeczeństwa*, Spotkanie z dziennikarzami w auli Pawła VI, Rzym, 23 IV 2005, OsRomPol 26 (2005) nr 6, s. 9.

BASIC MORAL ORDER IN MASS MEDIA ACCORDING TO THE TEACHING
OF BENEDICT XVI

Summary

Article present basic moral order in mass media. Media education towards the culture of being rests on an integral link between professional journalism development and culture together with sensitivity to values. Transmission of journalism knowledge about should be linked with the mode of openness to the truth about reality and should shape ethics-oriented sensitivity. Development of media science should be in accord with development of moral life, so that fruits of science be good for men and the ethos and culture of life be reinforced. This also concerns the media, whose task is to pass the truth about reality without tendencies which shape public opinion but have no justification in the facts.

Słowa kluczowe: porządek moralny, mass-media, nauczanie Benedykt XVI